

Відділ освіти Добропільської міської ради

Методичний кабінет

***Вимоги законодавчих та нормативних документів
з питань музичного виховання, зокрема оновленого
Базового компонента дошкільної освіти
та програми «Впевнений старт»***

Доповідь на засіданні МО музичних керівників
методиста методичного кабінету
Герасової Валентини Іванівни

м.Добропілля

2015р.

Вимоги законодавчих та нормативних документів з питань музичного виховання, зокрема оновленого Базового компонента дошкільної освіти та програми «Впевнений старт»

У непростій дошкільній науці музичне виховання посідає особливе місце, адже його засобами ми формуємо у дітей естетичний смак, креативність. Це покладає на музичного керівника велику відповідальність, потребує від нього постійного професійного вдосконалення. Музичне виховання дітей – нерозривний процес, який відповідає естетичним потребам, гарантує інтенсивність емоційно-чуттєвих зусиль.

У дошкільному навчальному закладі процес музичного виховання організовує музичний керівник. Він першим коректно і системно повинен вводити дитину у світ прекрасного, доброго, емоційно-високого, творчого.

У діяльності сучасного музичного керівника інтегровано низку напрямів. Ця професія передбачає, що її представник:

Ø універсальний музикант-виконавець (інструменталіст, хореограф, вокаліст, диригент);

Ø педагог з навчання основ співів, хореографії, гри на дитячих музичних інструментах, методист, просвітницький громадський діяч;

Ø технолог навчального процесу – системний менеджер освіти (проектувальник, реалізатор навчально-виховних процесів, фахівець з моніторингу музичних здібностей, розробник наочності тощо);

Ø творець-інтерпретатор змісту програми з дошкільної освіти, автор або вдосконалювач методик, імпровізатор, майже завжди – поет, композитор, актор, імітатор;

Ø спеціаліст сфери дозвілля – сценарист, режисер, постановник, сценограф, акомпаніатор, звукорежисер, декоратор, аніматор, культуролог.

Крім того, музичний керівник має бути підготовленим і до роботи костюмером, розробником атрибутів, оператором ПК та інших технічних засобів навчання тощо. Безперечно, професія «музичний керівник дошкільного навчального закладу» унікальна і надзвичайно складана.

Складові ефективної діяльності музичного керівника

Для того щоб забезпечити ефективність своєї роботи, музичний керівник має знати:

* вимоги законодавчих та нормативних документів з питань освіти, зокрема Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та «Впевнений старт»;

* програми гармонійного розвитку дітей, що реалізуються у дошкільному закладі;

* принципи створення здоров'язберігального і культуро-формуального простору та розвивального музично-естетичного і предметного середовища у дошкільному закладі (кабінет музичного

керівника, музична зала, групові приміщення: куточок для музично-ігрової діяльності дітей, інформаційно-методичні стенди для вихователів і батьків);

- * сучасні технології розвитку у дітей музикальності, музичних і творчих здібностей, емоційної сфери, шляхи формування музичного смаку, елементарних знань про музичну культуру;

- * мету, задачі, зміст та форми організації музично-виховного напряму освітнього процесу, механізми його реалізації;

- * принципи планування процесу музичного розвитку дітей з урахуванням їхніх вікових, психофізіологічних особливостей, здібностей, інтересів, потреб;

- * методи моніторингу та діагностики музичного й емоційного розвитку дитини.

Професіоналізм музичного керівника дошкільного закладу виявляється в реалізованих уміннях:

- * вирішувати конкретні навчально-виховні завдання з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних типологічних відмінностей дітей дошкільного віку, соціально-психологічних особливостей колективу;

- * забезпечити формування духовної культури особистості в тісному зв'язку з культурою українського народу;

- * готувати дітей до життя і творчості в дусі національних традицій, що склалися історично в Україні;

- * сприяти розвитку і збагаченню культури почуттів дітей, розвитку їх музичного смаку;

- * формувати повноцінне сприймання музики;

- * розвивати музичні здібності дітей при комплексному використанні різних видів мистецтв;

- * грати на музичному інструменті, акомпанувати пісні дошкільного репертуару. Читати ноти з аркушу, транспонувати;

- * сольфеджувати й тактувати мелодії пісень, керувати хором колективом;

- * розповідати дітям про музику;

- * систематично перевіряти та оцінювати музичні знання дітей, аналізувати їх успішність;

- * організовувати дитячі свята і вечори розваг, за сценаріями, що відповідають як віковим і психофізіологічним запитам, потребам і інтересам дітей, так і сценарно-режисерським вимогам – за участю дітей, спеціалістів дошкільного закладу, педагогів і батьків;

- * використовувати музично-методичний матеріал для самоосвіти та самопідготовки, постійно удосконалювати свою музично-виконавську та педагогічну майстерність.

- * вивчати, узагальнювати та поширювати перспективний педагогічний досвід (власний або колег);

- * проводити семінари, практикуми, майстер-класи для колег – музичних керівників, та консультації з питань методики музичного виховання – для вихователів;

*формувати розклад дня з урахуванням різних форм музичної діяльності;

*підвищувати музично-педагогічну обізнаність батьків, використовуючи різні форми роботи, зокрема консультації, круглі столи, семінари, майстер-класи тощо;

*здійснювати взаємодію з професійними об'єднаннями та культурно-просвітницькими організаціями району, міста.

Робота музичного керівника також потребує конкретних знань, уміння та психологічної готовності, емоційної зрілості для того, щоб шукати і впізнавати обдарованість у кожній дитині.

Складові музичного репертуару дитячого садка

У ще не настільки далекі часи, коли музична культура була невід'ємною частиною прийнятих суспільством духовних цінностей, діти отримували багаті, різноманітні музичні враження. Емоційні враження від музики поглиблювались та посилювались таїнством духовності, яку проповідувала церква.

Сучасна класична музика більш конфліктна, повна гострих співзвучностей. Не дивлячись на відсутність у ті часи радіо, телебачення, а може бути, і завдяки цьому, дитина отримувала естетично цінні музичні враження. Музика існує із давньої давнини. Людство зберегло, відібрало, донесло до нашого часу все найбільш цінне, яскраве, талановите, художнє. Це народна музика і твори, створені композиторами в різні історичні епохи в різних країнах. І сьогодні у сучасної людини є можливість вивчати скарбницю світової музичної культури, зробити її своїм духовним надбанням. Але різні люди неоднаково відносяться до цієї можливості. У чому причина такого явища, що признані людством художні шедеври не мають цінності для багатьох людей? Чи є музика елітарним мистецтвом, доступним сприйняттю лише обраних, або її може полюбити кожна людина, і тоді треба говорити про похибки музичного виховання?

Музична культура людини, її смаки формуються в процесі пізнання нею досвіду культурної спадщини. Де і коли людина набуває цього досвіду? Оволодіння ним розпочинається в дитинстві. Відомо, що дитина засвоює мову, коли знаходиться серед людей. Якщо вона потрапить у ізольоване від людей середовище, то після 3-річного віку їй буде важко навчитись говорити. Музична мова, що має загальну із мовою інтонаційну природу, також повинна засвоюватись людиною з раннього дитинства. Отримуючи різноманітні музичні враження, дитина звикає до інтонацій народної, класичної та сучасної музики, накопичує досвід сприйняття музики, різної за стилем, оволодіває «інтонаційним словником» різних часів та епох. Відомий скрипаль С.Стадлер підкреслював: «Для того, щоб зрозуміти чудову казку японською мовою, треба хоча б трошки її знати». У дошкільному дитинстві у дитини ще не склались прийняті у суспільстві стереотипи смаків, мислення. Тому так важливо виховувати дітей на шедеврах світового мистецтва,

поширювати їх уявлення про музику усіх часів та стилів. Накопичення різноманітних музичних вражень дозволяє формувати у дітей інтонаційний музичний досвід.

Коло доступних за змістом дошкільникам високохудожніх музичних творів досить велике. Репертуар дитячого садка містить народну музику, класичну музику (яка сьогодні, на жаль, не має цінності в уявленні багатьох батьків, які самі виростили без неї; а у родині малюки, як правило, слухають здебільшого розважальну музику), та сучасну музику, і, також, складається з творів, спеціально створених композиторами для дітей (з урахуванням дидактичної мети). Музичні твори, створені спеціально для дітей, повинні бути насичені почуттям, мати яскраву мелодію, різноманітну гармонізацію, відрізнятися художньою своєрідністю.

Велике пізнавальне значення має ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з дитячими операми та балетами – звичайно, в адаптованій формі. Музичний репертуар, який звучить на заняттях повинен відповідати як художнім, так і педагогічним цілям, виконуватись з високою професійністю, виразно, яскраво.

«Я у Світі», «Дитина», «Впевнений старт» – Базові програми, розроблені на виконання Закону України «Про дошкільну освіту» та Базового компоненту дошкільної освіти в Україні.

Програми спираються на основні засади гуманістичної педагогіки:

Ø розглядають дитину як найвищу цінність;

Ø актуалізують увагу на важливості розширення її життєвого простору.

«Я у Світі» – програма нового типу. У ній вміщено такий зміст дошкільної освіти, який передбачає гармонічний та всебічний розвиток дошкільника, формування його особистості.

Зміст програми покликаний сприяти:

• формуванню шкільної зрілості:

а) розумової зрілості, показником якої є диференційоване сприймання, довільна увага, аналітичне мислення, наявність елементарних знань про природу, культуру, людей, самого себе; здатність висловлювати елементарні судження, обґрунтовувати свої думки;

б) соціальної зрілості, пов'язаної з умінням спілкуватися з дорослими та однолітками, ініціювати контакти, налагоджувати спільну взаємодію, домовлятися, узгоджувати свої дії з партнерами, допомагати іншим людям, мобілізуватися на додання труднощів, виявляти відповідальність, виробляти самооцінні судження, поважати себе та інших;

в) емоційної зрілості, яка виявляється у певній емоційній стійкості дитини, здатності адекватно реагувати на ситуації та події, орієнтуватися у настроях та станах людей, що навколо, брати їх до уваги, контролювати та регулювати свою емоційну поведінку, утримуватися від імпульсивних проявів.

Програма спрямована на формування у дошкільника цілісної картини світу – уявлення про навколишнє середовище та внутрішнє, душевне життя

(власне та інших людей). Це – програма відкритого типу, оскільки залишає науковцям і педагогам можливість подальшої розробки варіативної частини змісту, створення регіональних та авторських програм даного напрямку, врахування культурних особливостей та індивідуального досвіду дошкільника. Провідним принципом Програми є ідея ампліфікації – оптимального використання дорослими можливостей кожного віку для повноцінного розвитку дитини. Програма проголошує важливість реалізації педагогом індивідуального підходу до розвитку, виховання і навчання дошкільника. Матеріали Базової програми орієнтують на обов'язкове врахування у педагогічному процесі індивідуальної історії життя кожної конкретної дитини (біографії, умов життя родини, кількості в ній дітей, освітнього рівня батьків, їх етнічної належності, віросповідання тощо) та її індивідуальних особливостей. Програма «Я у Світі» зміщує акценти з проблеми підготовки вихованця до майбутнього шкільного життя на проблему забезпечення змістовного сьогодення.

Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» пропонує орієнтири змістового наповнення освітньої роботи з дітьми 6-го року життя. Основний програмовий зміст упорядковано за розділами: «Фізичний розвиток», «Пізнавальний розвиток», «Мовленнєвий розвиток», «Художньо-естетичний розвиток», «Ігрова діяльність». У кожному розділі окреслюються ключові освітні завдання, визначаються показники розвитку дітей.

Доцільність складових музичного виховання у дитячому дошкільному закладі

Виконавець – посередник між композитором та слухачем. Варіантність виконання одного й того ж твору різними виконавцями забезпечена тим, що кожен інтерпретатор має свій світогляд, інтелект, майстерність, талант і може проінтонувати текст по-своєму.

Слухач сприймає твір в інтерпретації виконавця.

- 1) Однією з головних умов повноцінного розуміння музики дітьми є художнє виконання твору музичним керівником, який повинен грати і співати дуже емоційно, виразно, підкреслюючи найхарактерніші риси музичного образу.
- 2) Для того, щоб збільшити враження від музики, пояснити її емоційно-образний зміст дітям, педагог повинен володіти культурою мови, володіти грамотною, виразною, образною мовою.
- 3) Однією з проблем методики музичного виховання є співвідношення музики, слова і наочності. У окремих методичних статтях іноді можна зустріти твердження, ніби слово взагалі зайве, оскільки, мовляв, музика починається там, де кінчаються слова, ніби передати музику словами неможливо тощо. Відображення дійсності в музиці, зрозуміло, має свою специфіку. Але з цього аж ніяк не випливає, що треба зовсім відмовитись від слова. Не мають жодної рації ті, хто, за словами Д.Кабалевського, «...твердить, ніби музика досить переконливо говорить сама за себе, що для її сприйняття не потрібні ніякі «розмови», ніякі «пояснення», що будь-які

слова про музику неодмінно призводять до спрощення та вульгаризації, неодмінно відвертають увагу слухачів від самої музики в галузь чужих їй «навколо музичних асоціацій». Зрозуміло, що говорити з дітьми про музичний твір необхідно так, щоб пояснення музичного керівника спонукало б вслуховуватись в музику, допомагало відчувати настрій, переданий в ній.

Нині, в епоху домінування матеріального над духовним, професії «музичний керівник дошкільного навчального закладу» та «учитель музичного мистецтва» набувають особливого «місіонерського» значення. Представники саме цих професій покликані дбати про музичні здібності дітей, аби не розгубити закладене природою. Підтримуючи у дітей інтерес до прекрасного і вічного, виховуючи у них почуття власної причетності до формування культури, педагоги не лише виховують музично обізнаних особистостей, а й моделюють основу морально-етичних поглядів цілих поколінь.

Новітні технології у музичному вихованні дошкільників.

Спочатку, після ефектної презентації новітніх надбань і наробок у сфері музичного виховання у загальноосвітній школі, прийде думка про те, що музичне виховання у дитячому садку більш консервативне, що воно не взяло на озброєння такі сучасні продукти комп'ютерного забезпечення. Усе більш скромно і традиційно – використовуючи музичні центри, відеомагнітофони (а тепер, вже, і DVD-програвачі – правда, якщо матеріально-технічні можливості ДНЗ дозволяють), музичний керівник (або вихователь) може показати дітям фрагменти з дитячих музичних фільмів, мультиплікаційні фільми, сюжет яких побудовано на казкових операх або балетах («Щелкунчик», «Золушка», «Кот в сапогах», «Чипполлино» тощо), звичайні мультиплікаційні фільми з музичним супроводом, запропонувати послухати в аудіо запису музичні твори у якісному виконанні видатних солістів-виконавців, або оркестру.

Але, вже говорячи собі це, розумієш, що насправді музичний керівник у своїй роботі безпосередньо (і вже досить тривалий час) стикається з необхідністю використання різноманітних музичних новинок. Тільки, порівняно з масштабністю й розмахом навчальних комп'ютерних продуктів для загальноосвітньої школи, у дитячому садку все це дещо мініатюрніше, тонше, і не так «прямолинійно».

Музичні керівники, мабуть, одними з перших (серед інших спеціалістів дошкільної галузі) відчули необхідність оновлення пісенного та танцювального музичного репертуарів, і в такому «творчому пошуку» музичний керівник знаходиться весь навчальний рік, опрацьовуючи «гори» дошкільної музичної періодики (як української, так і російської), неймовірну кількість аудіо записів з пісенними збірками різноманітних дитячих ансамблів та солістів, їх окремими піснями, записами найрізноманітнішої танцювальної музики, ламає голову над пошуками можливостей створення якісних (і в цей же час – недорогих) аранжувань-«мінусовок» окремих пісень.

Зрозуміло, що використання таких «новинок» не повинно повністю замінити собою музичний репертуар, рекомендований Програмою. При цьому, треба мати на увазі, що, оскільки саме результат роботи музичного керівника майже весь час знаходиться «на виду» (це забезпечення та супровід найрізноманітніших семінарів та методичних об'єднань працівників дошкільної галузі; не говорячи вже про забезпечення та проведення святкових заходів із запрошенням до перегляду батьків дітей) – «ступінь осучаснення» змісту роботи музичних керівників прямо залежить від політики районного відділу освіти, у підпорядкуванні якого знаходиться дошкільний заклад, політики адміністрації та внутрішніх традицій ДНЗ. У деяких випадках музичний керівник залишається «в подавляючому меншєнстві», намагаючись захистити ту крихку «золоту середину» балансу між осучасненням (в угоду батькам або комусь іншому) та пізнавальною, виховною, культурною цінністю традиційного музичного матеріалу.

Що ж – святковий захід, музичний супровід якого повністю виписаний і закріплений на комп'ютерному носії і «трошечки» посилений через підсилювачі, а також, мабуть, «тільки для естетичного ефекту», доповнений установкою кольорового світла – безумовно, призведе враження на «вимогливих» сучасних батьків, що звикли у побуті і на робочому місці «розважатись» «якісним» сучасним «шансоном»...

Можна стверджувати, що використання новітніх технологій у дошкільному музичному вихованні можливе, і навіть необхідне – це й володіння електромузичними інструментами (синтезатором, саксофоном, скрипкою...), й володіння комп'ютерними музичними програмами (які дають можливість створювати нові музичні твори; аранжувати вже існуючу музику – інструментальну, вокальну; редагувати звукові доріжки тощо), це і володіння технікою створення комп'ютерних музичних презентацій і кліпів; це і просто наявність досвіду роботи за комп'ютером, вміння користуватись мережею Internet з метою пошуку якісних музичних записів тощо... та все ж таки, мабуть, кожен музичний керівник у душі сподівається на те, що вдумливий керівник його дошкільного закладу все зрозуміє і прийме його сторону при ефемерній необхідності вибору – гармонійний всебічний розвиток (і виховання) дитини засобами музики, чи шоу яскравих розважальних вражень для батьків...